

EĞİTİM HAREKETLERİ DERGİSİ'NİN ÜNİVERSİTE VE ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN SORUNLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mustafa Güçlü¹ • M. Çağatay Özdemir²

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Eğitim Hareketleri Dergisi'nde (1955-1980) yayımlanan üniversite ve üniversite gençliğinin sorunları ile ilgili makalelerin genel bir değerlendirmesini yapmaktır. Bu amaç çerçevesinde derginin tamamı olan 286 sayıda yer alan 3153 makale incelenmiş ve amaca uygun bulunan dergiler içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda üniversite ve üniversite gençliğinin sorunları ile ilgili bulunan makalelerde genel olarak üniversitelere olan talep, öğretim üyesi yetiştirme, üniversite özerliği ve üniversite öğrencilerinin sorunları gibi konulara değinildiği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Yükseköğretim, Üniversite Gençliği, Dergi, Eğitim Hareketleri Dergisi

---

¹ Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fak., Eğitim Bilimleri Bölümü, mguclu@erciyes.edu.tr

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, cagatay@gazi.edu.tr

EVALUATION OF THE JOURNAL OF “EĞİTİM HAREKETLERİ” (EDUCATION MOVEMENT) IN TERMS OF PROBLEMS OF UNIVERSITY AND THE UNIVERSITY YOUTH

Mustafa Güçlü • M. Çağatay Özdemir

ABSTRACT

The aim of this study is to conduct an overall evaluation of the articles about university and the problems of university youth published in the journal of Eğitim Hareketleri (1955-1980) Within the framework of this aim, the total 3153 articles in the journal consisting of 286 issues have been examined and the relevant journals for the aim have been evaluated through the method of analysis of content. As a result of the research, it is observed that issues such as demand for universities, training academic staff, university autonomy and the problems of university students have been mentioned in general in the articles about the problems of university and university youth.

Keywords: Higher education, University Youth, Journal, Journal of Eğitim Hareketleri (Education Movement)

I.GİRİŞ

Eğitim tarihi ile ilgili araştırmaların en önemli amaçlarından birisi de geçmişten dersler çıkarmak, gelecekte benzer hatalar yapmamak, eğitim sorunlarına daha gerçekçi çözüm önerileri sunmaktır. Bu amacı gerçekleştirirken farklı kaynaklardan yararlanılmaktadır. Eğitim tarihi araştırmalarında yararlanılan bu kaynaklardan birisi de dergilerdir. Dergiler içinde buldukları zamanı canlı olarak aktarmaları bakımından önem taşımaktadır. Bu dergilerden birisi de Hıfzırrahman Raşit Öymen'in önderliğinde çıkarılan Eğitim Hareketleri Dergisi'dir.

İlk olarak 1 Ocak 1955 yılında yayın hayatına başlayan Eğitim Hareketleri Dergisi 1980 yılına kadar yayın hayatına devam etmiştir. Yaklaşık 25 yıl yayın hayatına devam eden dergide toplam 286 sayıda 3153 yazıya yer verilmiştir. 23 ciltte toplanan dergi, 25 yıl içerisinde yaklaşık olarak 350.000 adet basılmıştır. Derginin son sayısı, Hıfzırrahman Raşit Öymen'in vefatından sonra, 1980 yılında Abbas Güçlü tarafından çıkarılmıştır. Dergide Öymen'e ait toplam 223 makale yer almaktadır. Bu makalelerin büyük çoğunluğunun eğitim politikası, eğitim tarihi ve öğretmenlik mesleğiyle ilgili olduğu görülmektedir.

Aylık olarak yayınlamaya çalışılan derginin bazı dönemlerde iki sayı birlikte yayınlandığı da görülmektedir. Dergilerin sayfa sayısı yaklaşık olarak 30-35 dolayındadır. Nitekim dergi incelendiğinde eğitimle ilgili sorunların bilimin ışığında ele aldığı ve elde edilen sonuçların eğitim camiasıyla paylaşıldığı görülmektedir.

Dergide sadece makalelere değil aynı zamanda şiirlere, hikâyelere de yer verilmiştir. Ankara'da basılan derginin sayfa sayısı her sayıda 30 ile 40 arasında değişmektedir. Dergi içerisinde çok az resim yer almaktadır. 1968 yılına kadar dergide yer alan makaleler genellikle farklı konularda iken bu yıldan sonra yayınlanan her sayının belirli bir konusunun olduğu görülmektedir. Ayrıca dergide yurt içinde ve dışında eğitim alanında yapılan bilimsel toplantılarda ele alınan konular ve sonuçlara da yer verilmiştir.

Dergide çok eğitim alanında çok farklı konulara yer verildiği görülmektedir. Bu konulardan birisi de yükseköğretim ve üniversite gençliği ile ilgilidir. Bu araştırmada üniversite ve üniversite gençliği ile sorunlarının Eğitim Hareketleri Dergisi'ne olan yansımaları ele alınmıştır.

II. YÜKSEKÖĞRETİM VE ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Dergide yükseköğretim ve üniversite gençliğinin sorunları ile ilgili olarak bulunan makalelerde üniversitelere olan talep, öğretim üyesi yetiştirme ve üniversite özerliği konularına yer verilmiştir. Bunun yanında üniversite öğrencilerinin sorunları da dergide ele alınan konulardan birisini oluşturmaktadır.

İlköğretim II. kademede yapılan tartışmaların odak noktalarından birini de yönlendirmenin iyi bir şekilde yapılmaması ve bunun sonucu da genel liselerdeki yığılmalar oluşturmuştur. Bu durumun üniversite kapılarında da yığılmalara, yüz binlerce gencin üniversitelere girememesine neden olduğu belirtilmiştir. Fakat artan talebe karşılık gerekli alt yapı çalışmaları yapılmadan üniversite açmanın da yanlış olduğu dile getirilmiştir. Dergiye göre üniversite açmak demek içerisinde laboratuvar, zengin kütüphane açmak anlamı da taşımaktadır. Yaklaşık 20 yıldır Atatürk Üniversitesi'nin açılmamasına toplumdan gelen eleştirilerin haklı nedenleri olmakla beraber üniversite açmanın sadece bina dikmekle mümkün olamayacağı dile getirilmiştir. Ayrıca üniversite açılan kentte modern bir matbaanın da bulunması gerekli görülmüş, sadece 7 ilde matbaanın bulunmasının üzücü olduğu dile getirilmiştir (Öymen, 1958a; Birand, 1970; Eğitim Hareketleri Dergisi, 1960).

Gerekli alt yapı çalışmaları tamamlanmadan üniversitelerin açılmaması önemli bir konu olarak ele alınırken, var olan üniversitelerin artan nüfusun üniversite talebini karşılayamaması da önemli bir sorun olarak görülmüştür. Liselerden mezun olan öğrencilerin tamamı üniversitelere yerleştirilememiş, üniversiteye girmek isteyen öğrenci sayısı her yıl artmıştır (Yetkin, 1962a; Birand, 1970; Çağatay, 1963; Dereköy, 1976). Bu artışın gelecek yıllarda önemli sorunlara neden olacağı dile getirilmiştir. Liselerden mezun olan öğrenci sayıları Tablo III'te gösterilmiş (Yetkin, 1962):

Tablo 1. 1956-1960 Yılları Arasında Liselerden Mezun Olan Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı (1962)

Yıl	Mezun Sayısı
1956	6271
1957	6588
1958	7183
1959	8412
1960	9674

Bu nedenle ortaöğretim kurumlarının vermiş olduğu mezun sayısı ile üniversitelerin kapasiteleri uyumlu hale getirilmesi, bu konuda uzun vadede çalışmalar yapılması ve iyi bir planlamaya gidilmesi gerektiği belirtilmiştir (Yetkin, 1962).

Ankara Üniversitesi'nin 1963-1964 eğitim öğretim yılı açılış konuşmasında Prof. Dr. Neşet Çağatay (1963), liselerde öğrenci sayısının artmasına paralel olarak üniversitelere olan taleplerin de arttığını ifade etmektedir. Fakat üniversitelerin bu talepleri karşılayacak öğretim elemanı, araç-gereç ve bina açısından yetersiz durumda olduğunu belirtmektedir. Çağatay, konuya ilişkin vermiş olduğu örnekte; 1948-1949 öğretim yılında Ankara Üniversitesi'nde 5946 öğrenci varken bu sayı 1958-1959 eğitim öğretim yılında 14728'e, 1963-1964 eğitim öğretim yılında ise 21500'e yükselmiştir. Buna rağmen fakülte binalarında herhangi bir artış olmamıştır. Çağatay, üniversitenin konuyla ilgili ihtiyaçlarını 4-5 yıl öncesinden ilgili makamlara bildirmelerine rağmen cevap alamadıklarını ifade etmektedir.

Üniversite sorunlarının yetkililerce dikkate alınmaması yanında, siyasilerin oy kaygısıyla üniversiteleri halk karşısında eleştirdikleri de dile getirilmektedir. Örneğin siyasiler bazen üniversiteleri gelişmeler karşısında sessiz kalmakla suçlayabilmektedirler. "Susan Üniversite" isimli yazısında İhsan Arsen (1973), yaptıkları ile 1971 askerî muhtıranın baş sorumlusu olarak siyasileri göstermekte ve siyasilerin oy kaygısıyla üniversitelere saldırdıklarını ifade etmektedir. Ona göre siyasiler oy isterlerken "üniversiteler lağvedilmelidir", "üniversiteler tasfiye edilmelidir" ve "üniversiteler şehirlerden uzak yerlere kurulmalıdır" gibi söylemlerde bulunmuşlardır.

Üniversitelerin artan ihtiyacı karşılayamaması, 1965 yılında yürürlüğe giren Özel Öğretim Kanunu'ndan sonra özel yüksek okullara olan talebi arttırmıştır. Dergide demokratik ülkelerin en önemli karakteristik özelliklerinden birinin hukuk devleti, diğerinin de kültür devleti olduğunu ifade edilmekte ve kültür devleti olmanın baş şartının da kabiliyetlere eşit başarı şansı vermek olduğu vurgulanmaktadır. Fakat özel yükseköğretim kurumlarının açılmaya başlanmasıyla yüksek ücretlerle niteliksiz üniversitelerin görülmeye başlandığı, başarı şartları sağlanmadan okul açıldığını, imtihan yönetmeliklerinde sık olarak değişiklik yaparak diploma karaborsacılığının beslendiği, eğitimin bir ticaret aracı yapıldığı belirtilmektedir. Bu durum gençliği bunalmaya soktuğu belirtilen dergide, liselerin seviyesinin düşürülmesinin, öğretmensiz ortaokul ve liselerin açılmasının üniversitelerin kalitesini olumsuz etkilediği dile getirilmektedir (Öymen, 1968).

Dergide üniversitelerde görülen sorunlar nedeniyle geleceğe yönelik iyi bir planlamanın yapılması, ihtiyaç duyulacak sayı ve nitelikte üniversitelerin açılması için çalışmaların yapılmasının gerektiği vurgulanmıştır. Liseyi bitiren ve üniversiteye girmek isteyen öğrenci sayısında görülen artışın sevindirici olmakla beraber, öğrencilerin büyük çoğunluğunun üniversiteye girememesinin sistemde problemlerin göstergesi olduğu belirtilmiştir. Bunun için üniversite sayısının artırılması gerekmektedir. Dergiye göre yeni açılacak üniversiteler maddi kaynaktan değil daha önemli sorunlar nedeniyle açılmamaktadır. Üniversitelerde geleceğe yönelik planlamalar yapılmadığı vurgulanmaktadır. Bu konuda öncelikli olarak üniversitelere eleman yetiştirilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Çünkü ne kadar üniversite açarsanız açın, yeterli öğretim üyesi yoksa yeni açılan üniversitelerden verim alınmasının mümkün olmadığı bildirilmiştir (Birand, 1968 ve 1970).

Yurt dışına gönderilen doktora öğrencileri sayılarında da gerekli planlamanın yapılmadığı dile getirilmektedir. Dergiye göre bu durum aydın işsizliğini hazırlamakta, ülkemizde çalışma imkânı bulamayan üstün nitelikli insanların yurt dışına gitmesine, yani beyin göçüne sebep olmaktadır (Başaran, 1973).

Kültür değişimlerinde yurt dışına gönderilen öğrencilerin önemli etkileri olduğu belirtilmektedir. Bedri Alogon (1957a), yabancı kültüre difüzyon yoluyla temas etmek isteyen toplulukların kültür merkezlerine iyi derecede eğitim yapmış, millî bünye ve karakteri sağlam kişilerin seçildiğine işaret etmektedir. Alogon, Cumhuriyet Gazetesi'nde yurt dışına gönderilen öğrencilerin durumu ile ilgili yayınlanan Adnan Adıvar'ın makalesine dikkat çekmekte ve bazı uyarılarda bulunmaktadır. Ona göre yurt dışına gönderilecek öğrencilerin seçimi iyi yapılmadığı gibi takibi de yapılmamakta, bu öğrenciler kendi başlarına bırakılmaktadır. Yurt dışına gönderilen öğrencilerin hazırlanmış oldukları tezler çok iyi bir İngilizce ile yazılmıştır. Tezlerin savunması, çok iyi İngilizce konuşulamamasına rağmen yine İngilizce yapılmaktadır. Yurt dışına gönderilen öğrenciler bu ülkelerin öğrenci çekebilmek amacıyla aşırı bir hoşgörüsü ile karşılaştıkları görülmektedir. Alogon'a göre bu durum yabancı kültürlerle temas halinde dikkatle takip edilecek konulardan olmalıdır. Şu veya bu yabancı ülkelere giden ve bu ülkelerden iyi bir eğitim almayı hazır matbu bir şekilde hazırlanmış olan belgelerden alan kişilerin almış oldukları belgelere dayanarak kendilerini söz sahibi gören kişilerin ve bunları aşırı hayranlıkla takip etmekten kaynaklanan taklit hareketlerin eğitimimiz üzerinde oldukça önemli sarsıntılar ortaya çıkarmaktadır (Alogon, 1957b).

Üniversitelerin fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için toplumun sorunlarını ele alması ve bu sorunlara çözüm bulması gerektiği dile getirilmektedir. Dergide üniversitelerin plansız bir şekilde açılmasına paralel olarak sorumluluklarını da yerine getiremediğine ilişkin bir takım eleştirilere de yer verilmiştir. Toplumda görülen sorunları üniversitelerin kendiliğinden ele alması ve çözüm üretmesi gerekirken bu konuda geride kaldığı belirtilmektedir. Dergiye göre üniversiteler toplumsal sorunlara duyarlılık göstermeli, değişen dünyaya uyum sağlamalıdır (Öymen, 1958b). Günümüzde özellikle küreselleşme üniversiteleri derinden etkilemektedir. Üniversitelerin bu etkilerden yara almamaları için kendilerini değişen dünyaya göre ayarlamaları gerekmektedir. Bunun için gerek personel açısından, gerek laboratuvar açısından ve de gerek kütüphane vb. açısından son derece donanımlı üniversitelerin ülkemizde yer alması gerekmekte, üniversitelerin bilimsel birer üretim merkezleri olabilmeleri için gereken ortam hazırlanmalıdır. Üniversitelerin kendilerinden beklenen fonksiyonlarını yerlerine getirebilmeleri için çağdaş üniversitelerin bir özelliği olan özerklik ve özgürlük kavramlarını bünyelerinde barındırmaları gerekmektedir.

Halil Fikret Kanad (1956), özerkliğin dar anlamda anlaşıldığını ifade etmektedir. Ona göre Türkiye’de özerklik daha çok bazı konularda hürriyete sahip olmak anlamında ele alınmaktadır. Aslında gerçek özerklik bazı konularda hürriyete sahip olmanın yanında dünyadaki eğilimleri anlamak ve bu eğilimleri ülkenin ihtiyaçlarına uydurmak olara anlaşılmalıdır. Buradan hareketle Kanad’ın özerklik anlayışının aynı zamanda ilerlemeye dair ülke vazifelerini de içine alan bir kavram olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Ona göre üniversitelerimiz özerkliği bu çerçevede ele almamakta, dünyadaki gelişmeleri ve bu gelişmelerden ülkemiz ihtiyaçları çerçevesinde yararlanmayı ihmal etmektedirler. Örneğin üniversitelerimizde felsefe fakültelerinde çeşitli felsefe cereyanlarına fazla yer verilmemektedir.

Dergide akademik özgürlük ve üniversite özerkliği ile ilgili olarak tartışılan konulardan birisi de, 27 Mayıs İhtilalinden sonra 115 numaralı kanunla 147 öğretim üyesinin üniversitelerdeki görevlerinden alınmasıdır. Eğitim Hareketleri Dergisi (1960)’nde yer alan haberde görevden alınan öğretim üyelerinin kadrolarının boş kaldığı ve bu durumun kültür hayatımız için olumsuz gelişmelere neden olduğu vurgulanmış, sorunun bir an önce çözülmesinin bir gereklilik olduğu ifade edilmiştir.

Dergide yükseköğretimle ilgili olarak yer alan sorunlardan birisi de, öğrencilerin ilgilerine göre bir fakülteye girememesidir. Bu konuda kabul edilen

genel görüş, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre bir fakülteye yerleşmesi- nin istenilen verimi daha da arttırdığı yönündedir. Yetkin (1962), bunun için öğrencilerin ortaokuldan itibaren itinalı bir müşahedeye ve test sonuçlarına dayan bir metotla hangi alanlara kabiliyetli olduklarının belirlenmesinin ge- rekli olduğunu vurgulamaktadır.

Eğitim Hareketleri Dergisi'nde yer verilen bir araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin %65'inin istemedikleri bir fakültede okudukları; öğrenci- lerin doktorluk (%61), mühendislik (%21) gibi meslekleri daha fazla beğen- dikleri sonucuna varılmıştır. Öğretmenlik mesleğinin ise öğrencilerin sadece %18'i tarafından tercih edilmesi düşündürücü bir sonuç olarak görülmüştür. Bu araştırmaya göre sorun sadece testlerin çok iyi hazırlanması ve değerlen- dirmenin ideal şartlar altında yapılması ile çözülecek kadar yalın değildir. Sorun, yurdun bütün liselerinde standart bir seviye sağlamak, istenilen nite- likte öğretmen yetiştirmek, öğretmenlik mesleğinin prestijini yükseltmek, danışmanlık kurumunu (rehberlik) kurmak ve fonksiyonel hale getirmek olarak ifade edilmiştir (Başaran, 1973).

Üniversitelerden beklenen görevlerden birisi, öğrenim gören öğrencilerini nitelikli birer birey olarak topluma kazandırmaktadır. Fakat bunun için üniver- sitede okumaya hak kazanan öğrencilerin gerekli donanımına sahip olarak üniver- siteye gelmesi gerekmektedir. İhsan Doğramacı (1964), üniversitelerinin öğrencilerini yeterince iyi yetiştiremediğini ifade etmektedir. Ona göre bunun en temel nedeni, öğrencilerin üniversitede verilecek olan eğitime hazır olarak gelmemeleridir. Doğramacı'ya göre üniversiteye öğrenci sağlayan liseler isteni- len nitelikte öğrenci yetiştirememektedir. Son on yıl içinde liselerde görev ya- pan öğretmenlerin sayılarında azalmalar olurken, öğrenci sayısının üç katına çıkmış olması bu gerçeği açıklamaktadır. Lise mezunları bazı derslerini öğret- men olmadığı için hiçbir şey öğrenmeden mezun olmaktadırlar. Ayrıca üniver- sitede okumaya hak kazanan öğrencilerde görülen önemli bir eksiklikte ana dilimizde doğru bir şekilde yazmada görülen yetersizliktir. Bu eksikliğin gide- rilmesini üniversitelerden beklemek yanlıştır. Öğrencilerin liseden sonra üniver- site öğrenimini almaya hazır bir şekilde üniversiteye gelmeleri üniversitede verilen öğretimin kalitesini arttıracaktır. Üniversitelerin nitelikli insan yetiş- tirme görevi yanında toplumsal sorumlulukları da bulunmaktadır.

Dergide çok değişik sorunlarla baş başa kalan üniversitelerin en önemli sorunlarından birisinin de üniversitelere giriş sorunu olduğu belirtilmekte- dir. Üzerinde çok tartışılmasına rağmen üniversiteye giriş konusunda yete- rince bilimsel çalışma yapılmadığı vurgulanmaktadır. Bu nedenle dergide

üniversiteye giriş sorununun değişik açılardan incelenmesinin bir gereklilik olduğu dile getirilmektedir (Başaran, 1973).

İncelenmesi gereken konular şunlardır (Başaran, 1973):

- Üniversiteyi ya da fakülteyi seçme açısından eğitimde fırsat eşitliğinin sağlandığı söylenilebilir mi? Bu sorun sadece sınavlarda kullanılan testlerin geçerliliğiyle değil aynı zamanda değişik bölgelerde bulunan liselerin imkânlarıyla da ilgilidir. Farklı bölgelerde yer alan liseler öğretmen kalitesi, araç-gereç yönünden aynı olmadıkları görülmektedir. Dolayısıyla bu durum öğrenci başarısını, üniversitelere giriş puanını etkilemektedir.

- Öğrenciler ilgi duydukları alanlara girebilmekte midirler? İlgi başarıyı etkileyen önemli bir faktördür. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun ilgi duymadıkları alanlarda eğitim gördükleri bilinmektedir.

- Üniversite ve yüksekokul kontenjanları ile kalkınmayı hedef alan planlar arasında uyum var mıdır? Daha az personele ihtiyaç duyulan alanlara daha fazla kontenjan verilirken, teknik eleman gibi daha fazla personele ihtiyaç duyulan alanlara daha az kontenjan verilmektedir. Fakülte imkânları ölçüsünde kontenjanlarda artmalar olmuş, bu durum Edebiyat Fakültelerinde şişmelere neden olmuştur.

Rahmi Dereköy (1976), üniversiteye giriş sınavının merkezi bir anlayışla yapılmaya başlandığı 1962 yılında itibaren sınava girenlerin tamamının üniversiteyi kazanamadığını, üniversite kapısında bekleyen öğrenci sayısının her yıl arttığına işaret etmektedir. Fakat Dereköy, sınavı kazanamayan kadar farklı bir konuya da dikkat çekmektedir. Kazanamayanlar kadar kazananlar da mutsuzluk içindedir. Çünkü sınavı kazananlar, kazandıkları bölümlere ilgileri ve yeteneklerine göre değil almış oldukları puanlar ve okulların kontenjanlarına göre yerleştirilmektedir. Ona göre bu durum, üniversite öğrencilerinin başarısızlıklarının temel nedenleri arasında yer almaktadır. Her yıl ülke ekonomisinin ihtiyacı nedeniyle meslek okulları açılması gerekirken, lise sayısının arttırılmaya çalışılması Türk üniversitelerini olumsuz etkilemektedir. Dereköy'e göre Türkiye'nin üniversite sorunu ortaöğretimde başlamaktadır. Bu nedenle üniversite sorunun çözülmesi için ortaöğretimin bilimsel olarak incelenmesi gerekmektedir. Dereköy'ün işaret ettiği bu gerçekler günümüzde de bir sorun olarak devam etmektedir. Bu sorun defalarca Millî Eğitim Şûralarında değinilmesine rağmen, ilköğretimden sonra yönlendirme iyi bir şekilde yapılmamıştır.

Dergide üniversiteye girişte yer alan bu olumsuzlukların yanında sınavı kazanamayan öğrencilerin ve ailelerinin yaşamış oldukları ruhsal problemlerle

rin de görüldüğü dile getirilmektedir. Lise öğrenimi boyunca büyük bir beklentiyle üniversite sınavına hazırlanan öğrenci ve velilerinin bu çabaları sadece 2 saatlik bir sınavla söndürülebilmektedir. Bu beklentinin bir anda söndürülmesi gençlerde küskünlük ve işe yaramazlık duygusunu ortaya çıkarmaktadır (Üstündağ, 1974) .

Öğrencilerin önemli sorunlarından birisinin de üst eğitim kurumlarına girememesi olduğu belirtilmiştir. Gençliğin ortaöğretimden sonra tamamının üniversiteye girememesi ve bu sayının her yıl katlanarak artması gençlerde ümitsizliğe neden olmaktadır. Bu nedenle çok sayıda okumuş işsizler ordusu ortaya çıkmaktadır. Abbas Güçlü(1977)'ye göre sorunun çözümü için "Mektupla Öğretim", "Yaygın Yüksek Öğretim Kurumları" da çözüm getirememiştir. Güçlü'ye göre bu kurumlara kayıt yaptıran öğrencilerin yaş ortalaması 21 olup büyük çoğunluğu sınıfta kalmaktadır. Günümüzde de mutlaka üniversite okumak isteyen gençler en son çare olarak açık öğretim kurumlarına kayıt yaptırmakta, fakat bu programları bitirmekte zorlanmaktadırlar.

Üniversite gençliğinin de kendine özgü sorunları bulunmaktadır. Kongreler eğitim alanında görülen yeniliklerin duyurulması, sorunların tartışılması ve çözüm aranması bakımından önemli bir bilimsel arenadır. Bu nedenle eğitim alanında yapıla kongreler önem taşımaktadır. Pedagoji Cemiyeti Umumi Katibi olarak görev yapan Münir Raşit Öymen (1956), Eğitim Hareketleri Dergisi'nde V. Eğitim Kongresini değerlendirmiştir. Kongrede ilk konuşmayı yapan Prof Dr. Mehmet Kaplan gençlik ve edebiyat konusuna değinmiştir. Kaplan gençliğimizin çok az kitap okuduğunu, eski Türkçeyi Osmanlıcadır deyip öğrenmediğini ve bu yüzden Nefi, Baki, Fuzuli, Nedim gibi birçok Türk ediplerinin eserlerini, Mustafa Kemal'i ve hatta Atatürk'ün nutkunu dahi okumadığı, okusa da anlamadığını, böylece mazi ve tarih ile ilgisinin kesilmiş olduğunu belirtmiştir. Gençliğimizin bu nedenle millî bir ülkü kazamadığını belirten Kaplan, liselerimizde Osmanlıcanın okutulması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının bulunmaması yanında öğrenim sürecinde yaşamış oldukları sorunlar da bulunmaktadır. Özellikle üniversite eğitimi için şehirlere gelen öğrenciler zor şartlar altında hayatlarını devam ettirmektedirler. Bu durum üniversitelerde okuyan gençlerin başarılarını olumsuz etkilemektedir (Çakıroğlu, 1963). Ankara Üniversitesi'nin açılışında öğrenci birlikleri başkanının yapmış olduğu konuşmada, üniversite gençliğinin sorunlarını bulmak mümkündür. Öğrenci birliklerine göre üniversite öğrencilerinin hayatı maddi ve manevi açıdan sıkıntı içerisindedir. Büyük bir çoğunluk normal olarak beslenememektedir. Öğrenci yurtları sağlık açısından

uygun değildir. Gerek üniversite ve gerek yurtlarda öğrencilerin boş vakitlerini geçirebileceği kültürel ve sportif tesisler bulunmamaktadır (İleri, 1964).

Eğitim kurumları değişen sosyal, ekonomik ve siyasi yeniliklerden etkilenmektedir. Bu etkilenmeler karşısında eğitim kurumları gerek program, personel, yasa ve de gerekse yönetmelikler açısından değişiklikler geçirmektedir. Kemal İnan (1975), 1970 öncesinde okulların daha çok kitap okulu olduğunu ifade etmektedir. Kitap okullarında okulu yönetici yönetir, öğretmen okutur ve öğrencide okur ve ezber yapar. Görev ve sorumluluklar kitap sayfalarında görülmüş ve gösterilmiştir. İnan'a göre artık okul ile yaşam arasında görülen farklılıklar önemli bir tartışma konusu olmakta, eğitim sisteminde değişiklik talebi bulunmaktadır. Öğretmen ve yöneticilerden talep edilen değişiklikler öğrencilerde de görülmektedir. Öğrenciler eskiden olduğu gibi dört duvar arasında olmayıp kitap okulu ile adeta çatışma aşamasına gelmiştir. İşte bu çerçevede İnan, öğrencilerin artık üniversitelerde yönetimlerde yer almalarının ve onlara söz hakkı verilmesinin gerekliliğine işaret etmekte, fakat bu durumun eğitimciler tarafında tepki aldığını ifade etmektedir. Ona göre öğrencilerin üniversitelerde yönetime katılmalarıyla 1968 öğrenci olaylarının önemli bir ilişkisi bulunmaktadır.

1968 yılında ortaya çıkan öğrenci olayları eğitim tarihimizde üzerinde önemle durulması gereken konulardandır. Hıfzırrahman Raşit Öymen (1969), 1968 yılında Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi mezuniyet sınavında sorulan sorulardan birinin de üniversite olaylarının, boykot ve işgal durumlarının sahip olunan pedagojik bilgiler açısından değerlendirilmesi biçiminde olduğunu dile getirmektedir. Bu soruya fakülte öğrencilerinden 472'si cevaplamıştır. Öğrencilerin %90'ı boykotu gençliğin sesini duyurması, haklarını savunması yönünden haklı bulmuşlardır. Yine öğrencilerin %90'ı ise fiili işgali tasvip etmemiştir. Öğretmen ve öğrenci ilişkilerinin zedelenmesi, sınavların gecikmesi ve gereği gibi değerlendirilmemesi öğrenciler tarafından eleştirilen konular arasındadır. Öymen, artık üniversite gençliğinin bu dünyada ben de varım dediğini ve bu sese kulak verilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Olgunluk yaşına giren üniversitede okuyan öğrencilerin psikolojisi bu yöndedir. Bu nedenle artık üniversite gençlerinin de üniversite yönetimine katılması gerekmektedir. Öymen'e göre demokratikleşmekte olan bir eğitim sisteminin bunu görmesi gerekmektedir.

Millî eğitim eski bakanlarından İbrahim Ökten (1968), üniversitelerde var olan sorunlarının ciddiye alınmamasının öğrenci olaylarının patlamasına neden olduğunu dile getirmektedir. Ökten'e göre 1961 yılından sonra iktidara gelen

ler, üniversite gençliğinin haklı ve haksız birçok istekleri ile karşılaşmışlardır. Hükümet ve üniversiteden yetkililer bu konu üzerinde dursalar da sorunlara çözüm getirilmemiştir. Bunun yanında üniversitelerde çok farklı sorunlar da ortaya çıkmıştır. Üniversiteler ilmi ve idari muhtariyete sahip olsalar da reform yapılmasına yönelik talepler konusunda hükümetle diyaloga girilmiştir.

Değişim konusunda üniversitelerden farklı talepler gelmektedir. Dergide bunlardan bir tanesinde ihtisaslaşma olduğu dile getirilmiştir. Üniversitede belli alanlarda ihtisaslaşma önem taşımaktadır. Hıhızırrahman Raşit Öymen (1975) dergide yer alan makalesinde, dünyada yükseköğretimde ihtisaslaşmanın gittikçe dar alanlarda gelişme gösterdiğini ifade etmektedir. Öymen'e göre öğrenciler toplu bilgilerden ileriki yıllarda ayrı bilim dallarına yöneltilmezlerse üniversitelerde verim azalacaktır. Ayrıca öğretim dereceleri yükseldikçe sınıfta kalmanın temel nedeni de, toplu öğretime ileriki yaşlarda aşırı bir şekilde yer verilmesinde yatmaktadır. Bu konuda seçmeli dersler yoluyla her ne kadar denge sağlanmaya çalışıldıysa da bu durum gerek araç-gereç, gerekse bütçeye gelecek yeni yükler ve de gerekse yetişmiş eleman yokluğu nedeniyle uygulama şansı bulamamıştır. Bu konuda öncelikle seçmeli dersler iyi bir denemeden geçirilmeli ve sonuçları uzmanlar tarafından değerlendirmeye alınmalıdır. Fakat İstanbul, Ankara ve diğer merkezlerde yapılan deneme faaliyetlerine ilişkin esaslı bir rapor hazırlanamamıştır. Öymen bu denemelerin başında Talim ve Terbiye Dairesi'nden bir kişinin bulunduğundan da şüphe duyduğunu ifade etmektedir.

Dergide ele alınan yükseköğretim ile ilgili sorunlardan birisi de üniversitelere öğretim üyesi yetiştirilmesi ile ilgilidir. İhsan Doğramacı (1964, 1965), üniversitenin 1965-1966 eğitim öğretim yılı açılış konuşmasında öğretim üyeliğinin ana kaynağının asistanlık olduğunu ifade etmektedir. Fakat tüm çabalara rağmen asistanlığın çekici hale getirilemediği, bunun için mali ve kanuni engellerin ortadan kaldırılması gerektiğini ifade etmektedir. Ankara Üniversitesi rektörü Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin'(1962) de, 1962 yılında yapmış olduğu eğitim-öğretim yılı açılış konuşmasında bu konuya değinmiştir. Yetkin, konuşmasında Fen Fakültesi'ni örnek olarak vermektedir. Bu fakülteye kaydolan öğrenci sayısı 1950 yılına göre beş kat artmasına rağmen asistanlık kadroları ise %17 oranında azalmış ve doktora yapan asistanların %50'si fakülteyi terk etmiştir. Yetkin'e göre genç mezunların asistanlığı tercih etmemelerinin temel nedeni, üniversiteden aldıkları maaşların diğer devlet kadrolarına ödenen maaşlarından daha düşük olmasıdır. Fen Fakültesinde görülen bu durum diğer fakültelerde de aynıdır. Yetkin, öğretim üyelerine çok

ihtiyaç duyulduğu bir zamanda özel bir kanunla görevlerinden uzaklaştırılan ve Türk üniversite tarihine 147'ler olarak da geçen genç bilim adamlarının bir an önce yuvalarına dönmesi gerektiğini ifade etmektedir. Dergide ele alınan sorunlardan birisi de üniversitelerde okumaya hak kazanan öğrencilerin yeterli donanımla üniversitelere gelmemesi oluşturmaktadır. Bu konuda üniversitede okuma hakkı elde eden öğrencilerin ortaöğretim kalitesinin düşük olmasının, üniversitede verilen eğitimin kalitesini düşürdüğünü dile getirilmektedir (Doğramacı, 1965).

Üniversitelerle ilgili tüm bu sorunlar yanında üniversite gençliğinin sorunlarının bilimsel bir şekilde belirlenmesi ve bu sorunlara çözüm üretilmesinin öğrenci başarısını arttıracakı dile getirilmiştir. Bu nedenle gençlik sorunlarının araştırılmasına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Dergide gençlik sorunları incelenmiş ve bu sorunlar on üç başlık altında sıralanmıştır (Uyanık (1963):

- Çocuk ve gençlerin sayısı nüfus içinde hızla artış göstermektedir. Ülkemizde 0-18 yaş arasındaki kişiler 12 milyon ile nüfusumuzun %44'ünü, 0-25 yaş arasındakiler ise nüfusumuzun yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Bu çokluk; ekonomik, sosyal ve politik meseleler yaratarak baskısını arttırmaktadır.

- Gençler önceki nesillere göre fiziki ve sinir sistemi açısından farklılık göstermektedir.

- Kadınlar geniş ölçüde çalışma hayatına katılmaktadırlar. Genç neslin yarısından fazlasını teşkil eden kadınların kuvvet olarak harekete geçmesi sosyal düzende değişikliklere sebep olmaktadır.

- İnsanlar eskiye göre daha uzun yaşamaktadırlar. Bu sonuca kadınların daha uzun yaşadıklarını eklemek gerekmektedir. Bu durum az gelişmiş ülkelerde bozulan dengeyi yeniden düzeltse de hayata hazırlığın uzun sürmesi, çalışanların işlerini erken terk edip erken emekli olmak istemesini dikkate almak gerekmektedir.

- Yetişkinler dünyanın çok kısa sürede değiştiğini ve bu durumun gençler üzerindeki etkilerini görememekteyiz.

- Eski ve yeni nesil anlaşmazlığı kendini fazla hissettirmektedir.

- Eski nesil yeni nesle iyi örnek olmamaktadır.

- Bütün dünyada şehirleşme hareketlerinin hızlanması, kasaba ve köy hayatı arasındaki büyük fark gençlerin büyük şehir hayatına intibakını güçleştirmektedir.

- Büyük şehirlere eğitim için giden gençlerin gıda, barınma gibi günlük hayatları tanzim edilmemiştir.

- Manevi değerlere saygısızlık veya aşırı derecede saygı.
- Eski nesilleri disiplin altında tutan bazı manevi tesirlerinin zayıflatması ve bunların yerini alacakların bulunamaması boşluk yaratmaktadır.
- Manevi faktörlere kıyasla bazı kuvvetler tesirini arttırmaktadır. Mesele, kültür vasıtalarının çoğalması sebebiyle sanatın çeşitli dalları tesirini arttırmıştır.
- Gençlerin gıda, barınma, şefkat, dinlenme, eğlence gibi temel ihtiyaçların yeterince karşılanamamaktadır.
- Meslek edinme ve gelecek bakımından gençlerimiz kendilerini emniyette hissetmemektedirler.

Dergiye göre bu sorunları çoğaltmak mümkündür. Bu sorunların çözümü için; çocuk ve gençlerin meseleleri bir bütün olarak ele alınıp mevzuatın bir kanun içinde toplanması, genç annelerin, kadınların eğitilmesi, gençlerin boş zamanlarını etkili bir şekilde değerlendirmesini sağlayacak imkânların sağlanması gibi tedbirler alınması gerektiği vurgulanmıştır (Uyanık, 1963).

Okulların yapısı, biçimi öğrenciler üzerinde etkili olabilmektedir. Bu konuda dergide üniversitelerin verimini etkileyen etmenlerden birisinin de Münakaşa Kanunu olduğu ifade edilmiştir. En fazla indirimi yapana işin verilmesini gerektiren bu kanun nedeniyle işleri birçok kez zayıf müteahhitlerin aldığı görülmüştür. Bu nedenle üniversitelerin yapı işleri yılarca yüzüstü kalmış, bundan öğretim ve araştırma çalışmaları olumsuz etkilenmiştir. Yıllarca üniversitelerde tamamlanamadığı için yarım kalan yapılar görülmüştür (Yetkin, 1962b).

III. SONUÇ

Yaklaşık yirmi beş yıl yayın hayatına devam ettiren Eğitim Hareketleri Dergisi, yayın faaliyetlerini devam ettiği dönemde dönemin eğitim sorunlarını bilimsel bir açıdan ele almıştır. Ele alınan bu sorunlardan birisi de yükseköğretimle ilgilidir. Dergide yükseköğretim ve üniversite gençliğinin sorunları ile ilgili olarak; üniversitelerin kapasitelerinin yetersizliği, yeni üniversitelerin açılabilmesi için alt yapıların tamamlanamaması, asistanlık kadrolarının yetersizliği ve mesleğin cazip hale getirilememesi, özel yükseköğretim kurumlarının istenen nitelikten uzak olması, öğrencilerin üniversitelere yeterli donanımı sağlayarak gelmemesi, öğrencilerin üniversite yönetimlerinde yeterince yer almaması başlıca ele alınan sorunlar olarak dikkat çekmektedir.

Dergide üniversiteye olan talebin sürekli artmasına rağmen bu talebin tam olarak karşılanamadığı belirtilmiştir. Üniversiteye girmek isteyen aday sayısının her geçen yıl katlanarak artması önemli bir sorun olarak görülmüştür.

Sadece bina dikmekle üniversite kurulamayacağı bildirilmiştir. Bunun için gerekli alt yapının (bina, araç-gereç, öğretim üyesi, laboratuvar vb.) hazırlanmasının önemi vurgulanmıştır.

Üniversitelerin akademik kadrolarının çekirdeğini oluşturan asistanlık kadrolarının cazip hale getirilmemesi başarılı üniversite öğrencilerinin bu mesleği seçmelerinde önemli bir engel olduğu belirtilmiştir. Alanlarında doktoralarını tamamlamış üniversite elemanlarının üniversitelerde iş bulamaması, bu insanların yurt dışına gitmelerine, beyin göçüne neden olduğu dile getirilmiştir. Bunun yanında doktoralarını yurt dışında yaptırılanların ise iyi bir şekilde takibinin yapılmadığına dikkat çekilmiştir.

1960'lı yılların ortalarından itibaren eğitim alanında artmaya başlayan özel yüksekokullar, üniversite kapısında bekleyen üniversite adaylarına üniversite imkânı sağlamakla beraber, nitelik açısından önemli eksiklikler gösterdikleri dile getirilmiştir.

Ortaöğretimden öğrencilerin yeterli donanıma sahip olarak gelmemeleri, üniversitelerde başarının elde edilememesinin sebeplerinden birisi olarak görülmüştür.

1968 öğrenci olayları sonrasında üniversitelerin yönetimlerinde öğrencilere de yer verilmesinin gündeme geldiği belirtilmektedir. Öğrencilerin üniversite yönetimlerinde yer almaları, gelişmiş ülkelerde görülen bir durum olarak ifade edilmiştir.

Halkın gözüne şirin görünmek, oy alabilmek için siyasetçilerin üniversiteleri kullandıkları, halk önünde kötiledikleri belirtilmiştir.

KAYNAKLAR

- ALOGON, B. (1957a). Eğitimde kültür değişmelerin tesiri, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı: 35, 12-14.
- ALOGAN, B. (1957b). Gençlerimizin ruh sağlığı, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı: 30-31, 4-5.
- ARSEN, İ. (1973). Susan üniversite, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 19(214-215), 15-17.

- BAŞARAN, F. (1973). Üniversiteye giriş sorunu, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 19(220-221), 7-9.
- BİRAND, H. (1968). Okumayan gençler ve üniversite, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 11(162-163), 1-2.
- BİRAND, H. (1970). Üniversite sorunu, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 16(178-179), 3-6.
- ÇAĞATAY, N. (1963). Ankara Üniversitesi 1963-1964 öğretim yılının açılış konuşması, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 9(105-106), 3-7.
- ÇAKIROĞLU, N. (1963). Memleketimiz gençlerinin ihtiyaçları, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 9(103-104), 10-14.
- DEREKÖY, R. (1976). Yükseköğretime giriş sorunu, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı: 254-255, 16-17.
- DOĞRAMACI, İ. (1964). Üniversitelerimizin yeni öğretim yılı, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 10(117-118), 1-4.
- DOĞRAMACI, İ. (1965). Üniversitenin 1965-1966 yılı açılış konuşması, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 11(129-130), 1-5.
- EĞİTİM Hareketleri Dergisi (1960). Köy öğretmenleri derneği, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı: 71-72, 30-38.
- GÜÇLÜ, A. (1977). Gençliğin öğretim sorunu, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı:266-267, 30.
- İLERİ, A. E. (1964). Üniversite açılış töreninde öğrenci teşekküllerinin sesi, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 10(117-118), 8-11.
- İNAN, K. (1975). Öğrencilerin yönetime katılması, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı: 242-243, 15-18.
- KANAD, H. F. (1956). Yüksek öğretmen okuluna hasret, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı:18-19, 22-24.
- ÖKTEN, İ. (1968). Üniversitemizde duyulan reform ihtiyacının esasları, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 14(158-159), 27-28.
- ÖYMEN, H. R. (1958a). Kağıt ve kültür, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı:45, 1-3.
- ÖYMEN, H. R. (1958b). İlim merkezlerinden beklediklerimiz, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı:47, 1-2.
- ÖYMEN, H. R. (1968). Üniversite bunalımı ve millî eğitim politikamız, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 14(158-159), 13-15.
- ÖYMEN, H. R. (1969). Türk eğitiminin demokratikleşmesi, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 15(96-97), 1-3.
- ÖYMEN, H. R. (1975). Millî eğitim sistemimizin bütünlüğü ve öğrenci akışının düzenlenmesi, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı: 236-237, 1-4.
- ÖYMEN, M. R. (1956). 5. eğitim kongresinde neler konuşuldu, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı: 20-21, 33-37.
- UYANIK, M. (1963). Gençlik meseleleri hakkında açıklama, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 9(103-104), 7-10.
- ÜSTÜNDAĞ, M. (1974). Yeni millî eğitim bakanı Mustafa Üstündağ eğitim sorunlarını yeni bir zihniyetle ele alıyor, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 20(227-228), 1-5.
- YETKİN, S. K. (1962a). Üniversite çalışmaları, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı: 89, 5-12.
- YETKİN, S. K. (1962b). Üniversitenin yeni yılı, *Eğitim Hareketleri Dergisi*, Sayı: 94-92, 3-6.